

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

М.Б. Боднар * М.Б. Боднар

« 30 » *серпень* 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ДЕФЕКТОЛОГІЇ ТА ЛОГОПЕДІЇ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальність 012 Дошкільна освіта
освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

Кременець – 2019

Сергеєва В. Ф. Основи дефектології та логопедії: робоча програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Кременець, 2019. 26 с.

Розробник: Сергеєва Валентина Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти. Протокол № 1 від 30 серпня 2019 року.

Завідувач кафедри



к.пед.наук, доцент Т. С. Фасолько

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка 012 Дошкільна освіта о/п Дошкільна освіта Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 90 / 3		Рік навчання 4
		Семестр 8-ий
		Лекції 16 год.
ІНДЗ: є		Практичні 20 год. Лабораторні - Індивідуальні -
		Самостійна робота 54 год.
		Консультації -
	Форма контролю: екзамен	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Робочу програму з нормативної навчальної дисципліни "Основи дефектології та логопедії" розроблено на основі освітньої програми Дошкільна освіта підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта денної форми навчання.

Робочу програму укладено згідно вимог кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги навчального матеріалу, який має опанувати майбутній вихователь дітей дошкільного віку відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця.

Аномалії у фізичному і інтелектуальному розвитку збіднюють можливості участі особистості у суспільному житті і значно ускладнюють її навчання та виховання.

Виховання і навчання дітей з вадами розумового і фізичного розвитку входять складовою частиною до єдиної державної системи освіти. Науково обґрунтована система спеціальної освіти аномальних дітей, що діє в наш час, розв'язує як єдині із загальноосвітньою школою завдання, так і специфічні, які полягають у створенні найсприятливіших умов корекції аномального розвитку дитини.

Спеціальна педагогіка (дефектологія) передбачає систему цілей, без досягнення яких неможлива ні соціалізація, ні самореалізація людини з обмеженими можливостями, які реалізуються через корекцію недоліків, їх компенсацію педагогічними засобами, а також реабілітацію, в першу чергу соціальну і особистісну.

Відтак, робочою програмою передбачено зосередження уваги на засвоєнні знань студентів, зокрема, із таких питань: історія розвитку і становлення системи допомоги дітям з порушеннями у розвитку в Україні та світі; теоретичні основи дефектології та логопедії; найпоширеніші дитячі аномалії (порушення слухового і зорового аналізаторів, інтелектуального розвитку, мовленнєвого розвитку, опорно-рухового апарату); основні напрями діяльності спеціальних освітньо-корекційних закладів; особливості мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку, види мовленнєвих порушень та система корекційної роботи при порушеннях звуковимови у дітей дошкільного віку та ін.

Мета вивчення навчальної дисципліни "Основи дефектології та логопедії" полягає у формуванні професійної педагогічної компетентності майбутніх вихователів закладів

дошкільної освіти шляхом оволодіння знаннями й уміннями роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку, зокрема з мовленнєвими порушеннями.

Завдання курсу:

- ознайомлення з методологічними і теоретичними основами дефектології та логопедії, понятійно-категоріальним апаратом цих наук;
- формування у студентів комплексу теоретичних знань щодо розвитку теорії і практики спеціальної (корекційної) освіти осіб (дітей) з відхиленнями у фізичному і інтелектуальному розвитку;
- формування знань про найпоширеніші дитячі аномалії (порушення слухового і зорового аналізаторів, інтелектуального розвитку, мовленнєвого розвитку, опорно-рухового апарату);
- оволодіння загальними уявленнями про особливості пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери і всієї особистості в цілому різних категорій дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- формування систематизованих наукових уявлень про сутність, основні завдання, напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками, які потребують корекції психофізичного розвитку;
- опанування сучасних тенденцій щодо попередження та подолання відхилень у розвитку й поведінці вихованців, їхньої реабілітації та соціалізації;
- формування знань про цілі, завдання та основні напрями діяльності спеціальних освітньо-корекційних закладів та центрів соціального захисту і реабілітації;
- забезпечення студентів елементами практичної підготовки з організації корекційно-педагогічної діяльності з дітьми дошкільного віку, що мають порушення психофізичного розвитку.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Професійна компетентність фахівця з дошкільної освіти – це відносно стала структура професійної самосвідомості й інтегральна характеристика діяльності фахівця, яка полягає у володінні ним достатнім обсягом фахових знань, умінь та навичок, професійно значущими особистісними якостями і вміннями, що забезпечують успішне виконання професійних функцій у соціально визнаній і зафіксованій суспільством сфері дошкільної освіти.

Результатами вивчення дисципліни мають стати такі сформовані в здобувачів вищої освіти професійні компетентності:

Загальні компетентності.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

Здатність володіти державною мовою як усно, так і письмово.

Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної діяльності.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Навички здійснення безпечної діяльності; прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні компетентності.

Здатність діагностувати і оцінювати рівень розвитку, досягнення і освітні потреби особистості дитини раннього і дошкільного віку.

Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

Здатність здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

Здатність працювати з дітьми, що мають особливі освітні потреби та обирати ефективні форми та методи, технології роботи з ними.

Програмові результати

Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку в нормі, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими потребами.

Продемонструвати базові уявлення з дисциплін гуманітарної, соціально-економічної, математичної та природничо-наукової підготовки майбутнього фахівця.

Застосовувати отримані знання при вирішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей дитячих колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

Обґрунтовувати вибір ефективних методів і прийомів для реалізації навчально-виховного процесу та завдань наукових досліджень в галузі дошкільної освіти.

Систематично підвищувати свою професійно-педагогічну майстерність.

Ефективно використовувати новітні освітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання, створювати блоги, флеш-анімації, презентації, буклети.

Застосовувати інформаційні та комунікаційні, здоров'язбережувальні технології в галузі дошкільної освіти.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни "Основи дефектології та логопедії", становить 90 год., із них 36 год. аудиторних (16 год. – лекції, 20 год. – практичні заняття), 54 год. - самостійна робота.

Видом контролю є екзамен. На вивчення дисципліни за вимогами кредитно-модульної системи відводиться 3 кредити ECTS.

Навчальна дисципліна включає *три модулі*.

У межах першого модуля визначено *два змістові модулі*.

У *першому змістовому модулі "Науково-теоретичні засади проблеми нормального та аномального розвитку"* викладено питання, які є її теоретичною основою; висвітлюється загальна характеристика дизонтогенезу; розглядаються категоріальні дефініції дефектологічної науки; аналізуються особливості відбору дітей у спеціальні заклади освіти.

У *другому змістовому модулі, що має назву "Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Особливості освітньо-корекційної роботи з ними в умовах спеціальних закладів"* розкриваються, зокрема, умови та специфіка освітньо-корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, що мають порушення психофізичного розвитку різної нозології, а також вплив такої роботи на розвиток та соціалізацію даної категорії дітей.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади проблеми нормального та аномального розвитку					
Тема 1. Теоретичні питання дефектології.	10	2	2	6	-
Тема 2. Аномальні діти, їх загальна характеристика. Поняття етіології.	8	2	2	4	-
Тема 3. Загальні закономірності психічного дизонтогенезу (відхилень розвитку).	7	1	2	4	-
Тема 4. Особливості відбору дітей у спеціальні заклади дошкільної освіти.	9	1	2	6	-
Разом за модулем 1	34	6	8	20	-
Змістовий модуль 2. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Особливості освітньо-корекційної роботи з ними в умовах спеціальних закладів					
Тема 5. Діти з розумовою відсталістю. Освітньо-корекційна робота з дітьми, що мають порушення інтелектуального розвитку.	10	2	2	6	-
Тема 6. Діти із затримкою психічного розвитку та діти з реактивними станами і конфліктними переживаннями. Особливості їхнього навчання, виховання та розвитку.	8	2	2	4	-
Тема 7. Діти із порушенням слухового аналізатора. Їхнє навчання, виховання та розвиток.	9	1	2	6	-
Тема 8. Діти із порушенням зору та з комплексними дефектами аналізаторів. Особливості освітньо-корекційної роботи з ними.	9	1	2	6	-
Тема 9. Основи логопедії. Діти з вадами мовлення. Навчання, виховання та розвиток даної категорії дітей.	12	2	2	8	-
Тема 10. Діти із вадами опорно-рухового апарату. Навчання, виховання та розвиток дітей з ДЦП (дитячий церебральний параліч) та іншими опорно-руховими порушеннями.	8	2	2	4	-
Разом за модулем 2	56	10	12	34	-
Всього годин:	90	16	20	54	-

5.

ОПРАЦЮВАННЯ

Самостійна робота базується на самостійній пізнавальній діяльності студентів, стимулює проблемний, дискусійний характер навчання, підвищує творчу активність студентів у процесі оволодіння професійними й загальноосвітніми знаннями. Головна мета самостійної пізнавальної діяльності студентів – навчитися індивідуально здобувати, оновлювати, поповнювати знання, плідно використовувати їх під час навчання та в подальшій професійній діяльності. Самостійна робота студентів базується на принципах розвиваючого навчання, відбувається без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом. У процесі самостійної роботи реалізується основна функція навчального процесу – одержання студентом максимального обсягу знань, їх закріплення і перетворення у стійкі вміння і навички. Завдяки самостійній роботі студенти набувають також здатність: більш чітко й усвідомлено проявляти мотивацію й цілеспрямованість у набутті знань; виховувати в собі самоорганізованість, самоконтроль та інші особистісні якості; заповнювати «інформаційний вакуум» необхідними науковими знаннями; позбутися так званого «явища вторинної неграмотності», зокрема, невміння осмислено читати, аналізувати отриману інформацію, робити власні висновки; формувати мовну компетентність; набувати навичок самостійної роботи для майбутньої професійної діяльності: брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні рішення, виходити з кризових ситуацій.

Під час вивчення навчальної дисципліни "Основи дефектології та логопедії" студентам пропонуються найбільш ефективні форми самостійної роботи: робота з навчальною, науковою, науково-популярною та довідковою літературою; підготовка творчих відповідей на запитання; опрацювання проблемних питань; підготовка доповідей, конспектів, тематичних розвідок, анотацій, рефератів; написання есе; робота з бібліографією; складання тематичних таблиць, схем тощо.

№ з/п	Тема	Кількість годин Денна
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади проблеми нормального та аномального розвитку		
1	<p>ТЕМА 1. Теоретичні питання дефектології <i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дефектологія як галузь педагогічної освіти. Об'єкт, предмет, мета і завдання сучасної дефектології. 2. Історія становлення та розвитку вітчизняної дефектологічної науки. 3. Основні напрямки в дефектології. 4. Основні поняття та терміни дефектології. 5. Взаємозв'язок дефектології як однієї з галузей педагогічної науки із блоком психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін (загальна педагогіка, спеціальна педагогіка, загальна психологія, філософія, соціальна педагогіка, соціальна психологія, соціологія, педіатрія, неврологія, психіатрія, психопатологія, психотерапія, офтальмологія, отоларингологія тощо). <p><i>Практичні завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законспекуйте статтю В.І.Бондаря та В.М.Синьова "Освіта дітей з особливостями психофізичного розвитку в Європі, Росії та Україні: порівняльний аналіз" (Бондар В.І., Синьов В.М., Тищенко В.В. Освіта дітей з особливостями психофізичного розвитку в Європі, Росії та Україні: порівняльний аналіз // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2012. – С. 15-22.) 2. Підготуйте повідомлення про видатних вчених-дефектологів. 	6

	<p>3. Обґрунтуйте необхідність знань вихователя з дефектології та логопедії для здійснення ефективної освітньої роботи у закладі дошкільної освіти.</p> <p>4. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається.</p>							
2	<p>ТЕМА 2. Аномальні діти, їх загальна характеристика. Поняття етіології.</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття "аномальна дитина". Термінологія. Загальна характеристика. 2. Види аномалій та їх причини. 3. Складність структури аномального розвитку. 4. Етіологія як наука про причини виникнення відхилень у функціонуванні психофізичних систем. 6. Симптоми як ознака патологічного стану. 7. Синдром як комплекс симптомів хвороби, пов'язаних єдністю походження. <p><i>Практичні завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виписати у робочий зошит з поясненням: <ol style="list-style-type: none"> 1) хромосомні захворювання: <ul style="list-style-type: none"> - синдром Шерешевського-Тернера; - синдром Кляйнфельтера; - синдром Дауна. 2) спадкові захворювання обміну речовин: <ul style="list-style-type: none"> - фінілкетонурія; - туберозний склероз; - нейрофіброматоз. 3) інші захворювання: <ul style="list-style-type: none"> - менінгіт; - енцефаліт; - поліомієліт; - ЧМТ; - епілепсія; - неврози; - гідроцефалія; - мікроцефалія. 2. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається. 	4						
3	<p>ТЕМА 3. Загальні закономірності психічного дизонтогенезу (відхилень розвитку)</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття дизонтогенезу. 2. Основні закономірності психічного розвитку дитини. 3. Критичні періоди розвитку дитини. 4. Асинхронність у формуванні вищих психічних функцій. 5. Особливості формування психомоторних функцій у дитини на ранніх етапах онтогенезу. 6. Механізми захворювань нервової системи. <p><i>Практичні завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складіть таблицю: <p style="text-align: center;">Класифікація (види) психічного дизонтогенезу</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th>Назва виду</th> <th>Характеристика</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Загальний психічний недорозвиток</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Затриманий психічний</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Назва виду	Характеристика	Загальний психічний недорозвиток		Затриманий психічний		4
Назва виду	Характеристика							
Загальний психічний недорозвиток								
Затриманий психічний								

	<table border="1"> <tr> <td>розвиток</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Пошкоджений психічний розвиток</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Спотворений психічний розвиток</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Дисгармонійний психічний розвиток</td> <td></td> </tr> </table> <p>2. Проаналізуйте фундаментальний внесок Л. С. Виготського у вивчення аномалій розвитку (вчений на моделі розумової відсталості сформулював ряд загальнотеоретичних положень аномального розвитку).</p> <p>3. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається.</p>	розвиток		Пошкоджений психічний розвиток		Спотворений психічний розвиток		Дисгармонійний психічний розвиток		
розвиток										
Пошкоджений психічний розвиток										
Спотворений психічний розвиток										
Дисгармонійний психічний розвиток										
4	<p>ТЕМА 4. Особливості відбору дітей у спеціальні заклади дошкільної освіти</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про психолого-педагогічну діагностику дітей як основу методики відбору їх у спеціальні заклади дошкільної освіти. 2. Типи закладів дошкільної освіти для аномальних дітей. 3. Принципи відбору дітей у спеціальні заклади дошкільної освіти. 4. Організація та зміст роботи інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) щодо комплектування закладів для дітей з органічним ураженням центральної нервової системи, аналізаторів та мовленнєвої діяльності. 5. Методи психолого-педагогічної діагностики порушень у розвитку дітей з різними вадами. Бесіда як один із ефективних методів педагогічного обстеження. 6. Перелік матеріалів для психолого-медико-педагогічного обстеження дітей дошкільного віку. <p><i>Практичні завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати інформацію (письмово): <ol style="list-style-type: none"> а) Програма психолого-педагогічного вивчення дітей (загальні відомості про дитину, історія розвитку, сім'я дитини, її фізичний стан, особливості пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери, особливості її як особистості); б) медичне обстеження (анамнестичні відомості, об'єктивне обстеження, дослідження психічного стану); в) психолого-педагогічне обстеження, вимоги до його проведення, основні завдання. 2. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається. 	6								
<p>Змістовий модуль 2. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Особливості освітньо-корекційної роботи з ними в умовах спеціальних закладів.</p>										
5	<p>ТЕМА 5. Діти з розумовою відсталістю. Освітньо-корекційна робота з дітьми, що мають порушення інтелектуального розвитку</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття "розумова відсталість". 2. Рівні розумової відсталості. 3. Причини аномального розумового розвитку. 4. Класифікація олігофреній за глибиною дефекту та за 	6								

	<p>класифікаціями М. С. Певзнер, Г. Н. Сухаревої, В. В. Ковальова.</p> <p>5. Особливості психічного розвитку дітей з розумовою відсталістю.</p> <p>6. Виховання та навчання розумово відсталих дітей.</p> <p><i>Практичні завдання:</i></p> <p>1. Складіть таблицю "Рівні розумової відсталості".</p> <p>2. Охарактеризуйте критерії діагностики і психотерапії розладів психіки у дітей дошкільного віку.</p> <p>3. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається.</p>	
6	<p>ТЕМА 6. Діти із затримкою психічного розвитку та діти з реактивними станами і конфліктними переживаннями. Особливості їхнього навчання, виховання та розвитку</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <p>1. Поняття "затримка психічного розвитку" (ЗПР).</p> <p>2. Етіологія ЗПР.</p> <p>3. Класифікація ЗПР.</p> <p>4. Психолого-педагогічні особливості корекційно-розвивального навчання дітей із ЗПР.</p> <p>5. Діти з реактивними станами і конфліктними переживаннями.</p> <p>6. Класифікація порушень поведінки у дітей дошкільного віку.</p> <p>Девіантна поведінка. Адиктивна поведінка.</p> <p>7. Особливості навчання, виховання й розвитку дітей з реактивними станами і конфліктними переживаннями.</p> <p><i>Практичні завдання:</i></p> <p>1. Складіть порівняльну характеристику дітей з психічною декомпенсацією психопатоподібного типу та дітей з психічною декомпенсацією невротичного типу (оформити у вигляді таблиці).</p> <p>2. Розробіть методичні рекомендації налагодження педагогічної взаємодії дошкільника із дітьми групи (з урахуванням порушень емоційно-вольової сфери).</p> <p>3. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається.</p>	4
7	<p>ТЕМА 7. Діти із порушенням слухового аналізатора. Їхнє навчання, виховання та розвиток</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <p>1. Причини порушень слуху.</p> <p>2. Класифікація дітей з порушенням слуху.</p> <p>3. Психолого-педагогічна характеристика дітей з вадами слуху.</p> <p>4. Особливості навчання і виховання дітей означеної категорії.</p> <p><i>Практичні завдання:</i></p> <p>1. Сформулюйте правила індивідуального підходу та напрями корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку з вадами слуху.</p> <p>2. Обґрунтуйте медико-педагогічні правила-рекомендації для охорони залишкового слуху у дітей дошкільного віку, що мають порушення слухового аналізатора.</p> <p>3. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається.</p>	6
8	<p>ТЕМА 8. Діти із порушенням зору та з комплексними дефектами аналізаторів. Особливості освітньо-корекційної роботи з ними.</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p>	6

1. Причини зорового дефекту.
2. Ступені порушення зору.
3. Прогресуючі порушення зорового аналізатору.
4. Стаціонарні порушення зору.
5. Особливості навчання і виховання дітей цієї категорії.
6. Особливості психічного розвитку сліпоглухонімих дітей.
7. Соціальна адаптація сліпоглухонімих людей.

Практичні завдання:

1. Дібрати корекційно-розвивальні вправи для розвитку особистісних якостей, пізнавальних психічних процесів дитини дошкільного віку з порушенням зору (залежно від ступеня порушення зору).
2. Розробити пам'ятку з урахуванням загальних і специфічних закономірностей розвитку, навчання та виховання дітей з порушенням зору та з комплексними дефектами аналізаторів.
3. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається.

ТЕМА 9. Основи логопедії. Діти з вадами мовлення. Навчання, виховання та розвиток даної категорії дітей

Опрацювати наступні теоретичні питання:

1. Галузі логопедії. Загальна характеристика.
2. Поняття про норму та відхилення у мовленнєвому розвитку з точки зору логопедії. Розвиток мовленнєвої діяльності в процесі нормального онтогенезу.
3. Причини виникнення та механізми мовленнєвих розладів у дітей.
4. Клініко-психологічна класифікація розладів мовлення.
5. Обстеження артикуляційної моторики в структурі діагностики дефектів вимови.
6. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень.
7. Психокорекційна та профілактична робота з дітьми із мовленнєвими розладами.

Практичні завдання:

1. Заповніть таблицю:

Класифікація порушень мовленнєвого розвитку

<i>Порушення</i>	<i>Види, причини, прояви</i>	<i>Корекційна робота</i>
<i>Дислалія</i>		
<i>Дизартрія</i>		
<i>Ринолалія</i>		
<i>Брадилалія</i>		
<i>Тахилалія</i>		
<i>Заїкання</i>		
<i>Афазія</i>		
<i>Алалія</i>		

2. Підготувати інформацію (письмово):

Логопедичне обстеження: Обстеження артикуляційного апарату. Обстеження імпресивного мовлення (фонематичний слух, розуміння слів, простих речень, контекстної мови). Обстеження експресивного мовлення (звуковимова, дитячий словник, граматична побудова мови).

3. Назвіть й охарактеризуйте прийоми логопедичного впливу при подоланні порушень під час читання і письма.

4. Складіть термінологічний словник до теми, що

	розглядається.	
10	<p>ТЕМА 10. Діти із вадами опорно-рухового апарату. Навчання, виховання та розвиток дітей з ДЦП (дитячий церебральний параліч) та іншими опорно-руховими порушеннями</p> <p><i>Опрацювати наступні теоретичні питання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату. 2. Етіологія та патогенез ДЦП (дитячий церебральний параліч). 3. Особливості рухових порушень у дітей з ДЦП. 4. Особливості порушень психіки у дітей із ДЦП. 5. Навчальне спорядження для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. 6. Особливості навчання і виховання дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. <p><i>Практичні завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформулювати правила індивідуального підходу та напрями корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ДЦП. 2. Розробити пам'ятку з урахуванням загальних і специфічних закономірностей розвитку, навчання та виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. 3. Складіть термінологічний словник до теми, що розглядається. 	4

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студентів, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу "Основи дефектології та логопедії" – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних та практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ з курсу "Основи дефектології та логопедії":

- конспект-презентація із теми (модуля) за заданим планом;
- конспект-презентація із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис;
- конспект першоджерела (базового дослідження з корекційної педагогіки);
- повідомлення з теми, рекомендованої викладачем;
- повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття у педагогіці, аналіз інформації, самостійні дослідження;
- науково-психологічне дослідження у вигляді реферату (охоплює зміст навчального курсу).

Тематика рефератів:

- "Важливість законодавства щодо організації корекційної освіти".

- "Нормативно-правова база корекційної освіти: аналіз українського законодавства".
- "Нормативно-правова база корекційної освіти: аналіз міжнародного законодавства".
- "Характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо спеціальної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку".
- "Сучасні тенденції розвитку корекційної освіти в Україні".
- "Соціальна модель порушень розвитку".
- "Медична модель порушень розвитку".
- "Особливості медико-психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку".
- "Специфіка моніторингу індивідуальних досягнень дітей дошкільного віку з психофізичними порушеннями".
- "Програмно-методичне забезпечення корекційної освіти в практиці роботи спеціальних закладів дошкільної освіти".
- "Симптоми дитячих розладів нервової системи".
- "Захворювання нервової системи у дітей".
- "Характеристика патології прагнень у дітей дошкільного віку".
- "Причини порушень емоційно-вольової сфери у дітей із розумовою відсталістю".
- "Корекція порушень поведінки у дітей дошкільного віку".
- "Поняття та характеристика синдрому "непокоїна дитина".
- "Профілактика мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку".
- "Сучасні проблеми тифлопедагогіки та шляхи їх вирішення".
- "Розвиток компенсаторних навичок дітей з порушеннями зору".
- "Соціальна адаптація дитини з глибоким порушенням слуху".
- "Розлади голосу та методи їх усунення у дітей дошкільного віку".
- "Діти з ринолалією та особливості освітньої роботи з ними".
- "Загальний недорозвиток мовлення у дітей дошкільного віку".
- "Органічні причини мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку".
- "Тяжкі порушення мовлення у дітей дошкільного віку".
- "Проблеми та напрями сучасної ортопедагогіки".
- "Особливості дидактичної роботи з дітьми дошкільного віку з ДЦП".
- "Індивідуальний стиль педагогічної діяльності вихователя у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами".
- "Співпраця педагогів спеціального закладу освіти з батьками дітей, що мають порушення психофізичного розвитку".

Обсяг реферату – 8-10 сторінок тексту комп'ютерного набору. Робота має складатись з таких основних частин: титульна сторінка (на ній вказати кафедру, тему, прізвище студента, ім'я, рік); зміст, висновки, список використаних джерел (не менше 15 найменувань).

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни "Основи дефектології та логопедії".

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ (за модуль 2) – 10 балів.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з дох змістових модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ. Відтак підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

а) модуль 1:

поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 50 балів);

б) модуль 2:

виконання ІНДЗ, які зараховуються у поточний контроль (максимум 10 балів);

в) модуль 3:

модульні контрольні роботи (максимум 70 балів).

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ (МАХ = 60:2=30 БАЛІВ)										Модульний контроль (мах = 70 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1					Модуль 2					Модуль 3	100	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						ІНДЗ		МКР (1-2) по 35 балів.
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	10		70
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			

Середній бал поточної успішності обчислюється так: кількість набраних балів, що набрав студент упродовж поточного контролю знань, слід поділити на 2 (максимальна кількість балів 60 ділиться на 2, що дорівнює 30).

Система поточного й підсумкового контролю знань

Навчальні досягнення студентів із дисципліни "Основи дефектології та логопедії" оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях (виконання самостійної роботи), індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу. Реферативні дослідження, творчі завдання, конспекти-презентації, анотації прочитаної додаткової літератури тощо, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Кількість балів за самостійну роботу з теоретичним матеріалом, виконання завдань на практичних заняттях, виконання індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань, тестів або в режимі комп'ютерної діагностики.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Критерії оцінювання

90-100 балів ("відмінно") ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

82-89, 75-81 балів ("добре") ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової

літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні незначні помилки.

67-74, 66-60 балів ("задовільно") ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх за допомогою викладача.

59-1 балів ("незадовільно") виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Шкала оцінювання знань та вмінь студентів під час підсумкового контролю

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	Екзаменаційна оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю	Результати здачі екзамену
A	Відмінно	90 – 100	27 – 30	63 – 70
B	Добре	82 – 89	24 – 26	58 – 62
C	Добре	75 – 81	22 – 23	53 – 57
D	Задовільно	67 – 74	20 – 21	47 – 52
E	Задовільно	60 – 66	18 – 19	42 – 46
FX	Незадовільно	35 – 59	10 – 17	25 – 41
F	Незадовільно	1 – 34	1 – 9	1 – 24

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

1. Актуальные проблемы диагностики задержки психического развития детей / под ред. К. С. Лебединской. М. : Педагогика, 1982. 127 с.
2. Актуальные проблемы олигофренопедагогика : сб. науч. тр. / под ред. В. В. Воронковой. М. : Изд-во АПН СССР, 1989. 354 с.
3. Баєва Т. Ф. Корекційна педагогіка як галузь педагогічної науки. Освіта Донбасу. 2011. № 2 (145). С. 57-65.
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник А. М. Богуш. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
5. Белова Н. И. Специальная дошкольная сурдопедагогика : уч. пособие для вузов / Н. И. Белова. М. : Просвещение, 1985. 189 с.
6. Блейхер В. М. Клиническая патопсихология. Ташкент, 1976.

7. Бондар В. І. Передумови розвитку державної системи спеціального навчання дітей з психофізичними вадами. Дефектологія. 1997. № 2. С. 2-6.
8. Брызгунов И. П. Беседы о здоровье школьников. М., 1992.
9. Власова Т. А., Певзнер М. С. Дети с отклонениями в развитии / Т. А. Власова, М. С. Певзнер. М. : Просвещение, 1973. 175с.
10. Вокабуляр соціального педагога / упоряд. Л. Письмак. К. : Вид. група "Шкільний світ", 2016. – 104 с.
11. Волошина О. В. Основи корекційної педагогіки. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2012. 168 с.
12. Выготский Л. С. Коллектив как фактор развития дефективного ребёнка : Собрание сочинений. Т. 5. М., 1983.
13. Выготский Л. С. Основы дефектологии : собр. соч. : В 6-ти т. Т. 5. М. : Педагогика, 1983. 367 с.
14. Давидюк М. О. Корекційна педагогіка: Хрестоматія. Вінниця: ТОВ "Фірма "Планер", 2011. 205 с.
15. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність : стратегія управління : монографія. Суми : Університетська книга, 2019. 403 с.
16. Дегтяренко Т. М., Вавіна Л. С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. Суми : ВТД Університетська книга, 2019. 302 с.
17. Дем`янчук О. Н., Кузава І. Б. Формування художньо-естетичних інтересів у дітей із затримкою психічного розвитку: (монографія) / О. Н. Дем`янчук, І. Б. Кузава. Луцьк : Ред. вид.-во "Вежа" Волин. держ. ун.-ту ім. Лесі Українки, 2007. 84 с.
18. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття). Освіта. 1993. № 44.
19. Дети с задержкой психического развития / под ред. Т. А. Власовой, В. И. Лубовского, Н. А. Цыпиной. М. : Педагогика. 1984. 256 с.
20. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании. Хрестоматія по курсу "Коррекционная педагогика и специальная психология" / Составители: Н. Д. Соколова, Л. В. Калининкова. М. : Изд-во ГНОМ и Д. 2001. 448 с.
21. Дети с отклонениями в развитии: Методическое пособие для педагогов, воспитателей массовых и специальных учреждений и родителей / Сост. Н. Д. Шматко. М., 1997.
22. Дефектологический словарь, 2 изд. М. 1970.
23. Дефектология: Словарь-справочник / Авт.-сост. С. С. Степанов; под ред. Б. П. Пузанова. М. : Новая школа, 1996. 80 с.
24. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В.І. Бондаря, В. М. Синьова; [упоряд. В. М. Тімашова]. К.: "МП Леся", 2011. 528 с.
25. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам. Книга 3. / за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. К. : Науковий світ, 2006. 210 с.
26. Довідник учителя-логопеда / авт.-упор. Лупінович С. М. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 112 с.
27. Дошкольное воспитание аномальных детей / под ред. Л. П. Носковой. М. : Просвещение, 1995. 223 с.
28. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Краткий психологический словарь: Личность, образование, самообразование, профессия. Минск, 1998.
29. Забрамная С. Д. Отбор умственно отсталых детей в специальные учреждения. / С. Д. Забрамная. М. : Просвещение, 1988. 96 с.
30. Зайцев Д.В. Интегрированное образование детей с ограниченными возможностями. Социологические исследования. 2004. №7. С. 127-132.
31. Закон України "Про охорону дитинства". Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т. Т. Харків. : Вид. група "Основа", 2007. С. 43-60.
32. Замский Х. С. Умственно отсталые дети. История их изучения, воспитания и обучения. М. : Просвещение, 1995. 189 с.
33. Золотоверх В. В. Нариси з історії спеціальної дошкільної педагогіки : монографія. Київ : Науковий світ, 2004. 196 с.
34. Івашура Н. С., Ангелова А. В. Методичні рекомендації для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. Харків : Вид-во "Ранок", ВГ "Кенгуру", 2018. 48 с.

35. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. К.: Тов. "Видавничий дім "Плеяди". 2011. 100 с.
36. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. та ін. / За заг. ред. Даниленко Л. І. К. : Самміт-Книга, 2007. 128 с.
37. Катаева А. А., Стребелева Е. А. Дошкольная олигофренопедагогика: учеб. пособие для студ. пед. ин-тов. М.: Просвещение, 1988. 197 с.
38. Кваліфікаційні характеристики вчителя, вихователя школи-інтернату, вчителя- дефектолога / С. І. Болтівець, В. І Луговий, А. С. Міненко, О. О. Нікітенко. К., 1994. 28 с.
39. Ковалев В. В. Проблема факторов риска в возникновении нарушений психического здоровья в детском возрасте и ее значение для профилактики : Психогигиена детей и подростков. М., 1985.
40. Коваленко О. М. Попередження та подолання порушень письма і читання у дітей. Полтава : Видавництво "ІнтерГрафіка", 2011. 400 с.
41. Колишкін О. В. Вступ до спеціальності "Корекційна педагогіка" : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2017. 392 с.
42. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі Харків : Вид-во "Ранок", ВГ "Кенгуру", 2018. 112 с.
43. Колупаєва А. А. Законодавчі та нормативно-правові основи здобуття освіти дітей з комбінованими вадами : Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та інтелекту / за ред. В. І. Бондаря, Л. С. Вавіної, В. В. Тарасун. К., 2008. 248 с.
44. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади. К., 2007. 458 с.
45. Конвенція про права дитини. Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т. Т. Харків : Вид. група "Основа", 2007. С. 6-26.
46. Конституція України. Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т. Т. Харків : Вид. група "Основа", 2007. С. 6.
47. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та на перспективу / За ред. В. І. Бондаря, Л. С. Вавіної. К., 1996. 36 с.
48. Корсунская Б. Д. Воспитание глухого ребенка в семье. М. : Педагогика, 1971.
49. Корсунская Б. Д. Методика обучения глухих дошкольников речи. М. : Педагогика, 1969.
50. Кузава І. Б. Формування художньо-естетичних інтересів на уроках музики: Методичні рекомендації для вчителів початкових класів спеціальних шкіл інтенсивної педагогічної корекції. Луцьк, РВВ "Вежа". 2006. 22 с.
51. Лапшин В. А. Основы дефектологии: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. / Лапшин В. А., Пузанов Б. П. М.: Просвещение, 1991. 143 с.
52. Лебединский В. В. Нарушения психического развития детей. М., 1985. С. 7-27.
53. Логопедія : Підручник / за ред. М. К. Шеремет. К.: Вид. дім "Слово", 2010. 376 с.
54. Лубовский В. И. Основные проблемы ранней диагностики и ранней коррекции нарушений развития. Дефектология. 1994. № 1. С. 24-26.
55. Ляпидевский С. С. Невропатология. М., 2003.
56. Максимова Н. Ю., Милютин Е. Л. Курс лекций по детской патопсихологии: Учебное пособие. Ростов и/Д: Феникс, 2000.
57. Малафеев Н. Н. Современное состояние коррекционной педагогики. Дефектология. 1996. № 1.
58. Мишина Г. А. Особенности взаимодействия родителей с детьми раннего возраста с психофизическими нарушениями. Дефектология. 2000. № 4. С. 35-36.
59. Никишина В. Б. Практическая психология в работе с детьми с задержкой психического развития: Пособие для психологов и педагогов. М.: ВЛАДОС, 2003. 128 с.
60. Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития / под. ред. Б. П. Пузанова. М.: Издательский центр "Академия", 2000. 272 с.
61. Основы коррекционной педагогики / Под ред. В. А. Сластенина. М.: Академия, 1999.
62. Певзнер М. С. Дети с отклонениями в развитии. М. : Просвещение, 1966. 125 с.

63. План заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року : затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.12.09 р. Інформ. зб. Міносвіти і науки України. 2010. № 1/2. С. 41-46.
64. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу. Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т.Т. – Х.: Вид. група "Основа", 2007. – 528 с.
65. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу. Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т. Т. Харків.: Вид. група "Основа", 2007. 528 с.
66. Права дитини. Виклад фактів. Харківська правозахисна група. Харків: Фоліо, 2004. 36 с.
67. Права людини: знати, щоб захищати. Що треба знати про захист прав дітей з інвалідністю: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. К.: ТОВ "Видавничий дім "Плеяди", 2015. 52 с.
68. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
69. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України про освіту (щодо інтегрованого та інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах) : проект. Соціальний педагог. 2010. № 8 (серпень). С. 6-20.
70. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 49. Ст. 259.
71. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. Ст. 380.
72. Проблемы младенчества: Нейро-психолого-педагогическая оценка развития и ранняя коррекция отклонений. М., 1999.
73. Психология детей с отклонениями и нарушениями психического развития / Сост. В. М. Астапова, Ю. В. Микадзе. СПб, 2001. С. 195-236.
74. Психолого-педагогическая диагностика развития детей дошкольного возраста / под ред. Е. А. Стребелевой. М. : Просвещение, 1998.
75. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н. Б. Адамюк, Л. Є. Андрусина, О. О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В. В. Засенка, А. А. Колупасової, Н. О. Макаруч, В. І. Шинкаренко. Київ, 2014. 336 с.
76. Сак Т. В. Особливості формування причинно-наслідкового мислення у дітей із затримкою психічного розвитку : Автореф. дис. ... канд. пед. наук. К., 1997. 24 с.
77. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994 г. Киев, 2000. 21 с.
78. Селецкий А. И. Психопатология детского возраста. К.: Вища школа, 1987.
79. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Ч. I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 238 с.
80. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Частина II. Особливості навчання і виховання дітей, які потребують корекції розумового розвитку. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 224 с.
81. Синьов В. М., Шевцов А. Г. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні. Дефектологія. № 2. 2004. С. 6-11.
82. Синьова Є. П. Тифлопсихологія: Підручник. / Є. П. Синьова – К.: Знання, 2008. – 365 с.
83. Слепович Е. С. Игровая деятельность дошкольников с ЗПР. М. : Просвещение, 1990. 246 с.
84. Соціально-правове забезпечення корекційної освіти: Методичний посібник для студентів зі спеціальності "Спеціальна освіта". Ужгород: Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ "УжНУ", 2018.
85. Специальная дошкольная педагогика [Е. А. Стребелева, А. Л. Венгер, Е. А. Екжанова и др.]; под ред. Е. А. Стребелевой. М. : Издательский центр "Академия", 2001. 312 с.
86. Специальная педагогика / под ред. Н. М. Назаровой. М.: Академия, 2004. 395 с.
87. Спеціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.

88. Стребелева Е. А. Формирование мышления в умственно отсталых дошкольников. Дефектология. 1994. № 5. С. 25-27.
89. Сурдопедагогіка: підручник / за ред. Л. І. Фомічової. Ч. І, Ч. ІІ. К., 2003.
90. Ульenkova У. В. Шестилетние дети с задержкой психического развития. М. : Просвещение, 1990.
91. Холковська І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с.
92. Шаповал Р. В. Правове регулювання освіти в Україні. Форум права. 2011. №1. С. 1110-1115.
93. Шматко Н. Д. Для кого может быть эффективным интегрированное обучение. Дефектология. 1999. № 2. С. 65-69.
94. Янаданова Т. І. Психологічний аналіз самооцінки вчителя-дефектолога. *Дефектологія*. 2001. № 2. С. 37-43.

РЕСУРСИ

1. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.
2. www.nbuv.gov.ua – сайт бібліотеки ім. Вернадського.
3. www.logoped.ru. – сайт на допомогу логопедам.

Питання до екзамену.

1. Дефектологія як галузь педагогічної освіти. Об'єкт, предмет, мета і завдання сучасної дефектології.
2. Історія становлення та розвитку вітчизняної дефектологічної науки.
3. Основні напрямки в дефектології. Основні поняття та терміни дефектології.
4. Взаємозв'язок дефектології як однієї з галузей педагогічної науки із блоком психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін (загальна педагогіка, спеціальна педагогіка, загальна психологія, філософія, соціальна педагогіка, соціальна психологія, соціологія, педіатрія, неврологія, психіатрія, психопатологія, психотерапія, офтальмологія, отоларингологія тощо).
5. Поняття "аномальна дитина" : термінологія, загальна характеристика.
6. Види аномалій та їх причини.
7. Основні закономірності психічного розвитку дитини. Критичні періоди розвитку дитини.
8. Поняття про психолого-педагогічну діагностику дітей як основу методики відбору їх у спеціальні заклади дошкільної освіти.
9. Типи освітніх закладів для аномальних дітей.
10. Принципи відбору дітей у спеціальні заклади дошкільної освіти.
11. Методи психолого-педагогічної діагностики порушень у розвитку дітей з різними вадами. Перелік матеріалів для психолого-медико-педагогічного обстеження дітей дошкільного віку.
12. Медичне обстеження дітей (анамнестичні відомості, об'єктивне обстеження, дослідження психічного стану).
13. Психолого-педагогічне обстеження, вимоги до його проведення, основні завдання.
14. Бесіда як один із ефективних методів педагогічного обстеження.
15. Класифікація олігофреній за глибиною дефекту та за класифікаціями М. С. Певзнер, Г. Н. Сухаревої, В. В. Ковальова.
16. Сутність і зміст поняття "розумова відсталість".
17. Особливості психічного розвитку дітей з розумовою відсталістю.
18. Поняття "затримка психічного розвитку" (ЗПР).
19. Етіологія затримки психічного розвитку (ЗПР).
20. Класифікація затримки психічного розвитку (ЗПР).
21. Загальні особливості психіки дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР).
22. Психолого-педагогічні прояви розумової відсталості та затримки психічного розвитку (ЗПР).
23. Особливості розвитку пізнавальної активності та діяльності при розумовій відсталості та затримці психічного розвитку (ЗПР).
24. Методики диференційної діагностики розумової відсталості та затримки психічного розвитку (ЗПР).
25. Поняття про девіантну поведінку.
26. Етіологія девіантної поведінки в дітей дошкільного віку.
27. Адиктивна поведінка. Загальна характеристика
28. Особистісна схильність до адиктивної поведінки.
29. Класифікація порушень поведінки.
30. Діти з психічною декомпенсацією невротичного типу.
31. Діти з психічною декомпенсацією психопатоподібного типу.
32. Діти з патологією прагнень.
33. Причини порушень слуху у дітей.
34. Класифікація дітей з порушенням слуху.
35. Психолого-педагогічна характеристика дітей з вадами слуху. Особливості навчання і виховання дітей з вадами слуху.
36. Причини зорового дефекту у дітей.
37. Ступені порушення зору.
38. Прогресуючі порушення зорового аналізатору.
39. Стаціонарні порушення зору.
40. Особливості навчання і виховання дітей з вадами зору.
41. Поняття про складні порушення розвитку.
42. Особливості психічного розвитку сліпоглухонімих дітей.
43. Соціальна адаптація сліпоглухонімих людей.
44. Клініко-психологічна класифікація розладів мовлення.

45. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень.
46. Особливості логопедичного обстеження.
47. Особливості логопедичної роботи при порушеному мовленні.
48. Дислалія. Види, причини дислалії. Корекційна робота при дислалії.
49. Дизартрія. Види дизартрії. Особливості логопедичної роботи при дизартрії у дітей з важкими порушеннями у інтелектуальному розвитку.
50. Ринологія. Види та причини виникнення.
51. Характеристика дітей із порушеннями темпу мовлення: брадилалія, тахилалія, заїкання.
52. Афазія, причини. Види – моторна і сенсорна. Алалія, причини.
53. Алалія, характеристика прояву, причини виникнення.
54. Прийоми логопедичного впливу при подоланні порушень під час читання і письма.
55. Розвиток мовленнєвих здібностей у дітей з загальним недорозвитком мовлення.
56. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату.
57. Етіологія та патогенез ДЦП (дитячий церебральний параліч).
58. Особливості рухових порушень у дітей з ДЦП.
59. Особливості порушень психіки у дітей із ДЦП.
60. Порушення мовлення при ДЦП.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

Абілітація (від лат. *habilis* – бути здатним до чого-небудь) – по відношенню до раннього віку мова може йти не про відновлення здатностей до чого-небудь, втраченої внаслідок травми, хвороби тощо, а про первинне їх формування.

Алалія – відсутність або недорозвиток мовлення внаслідок органічного ураження мовленнєвих зон кори головного мозку.

Анамнез – сукупність відомостей про умови виникнення та перебігу хвороби, отриманих від самого хворого чи його близьких з метою постановки або уточнення діагнозу.

Артикуляція – спільна робота мовленнєвих органів, необхідна для вимови звуків мови.

Астенія – хворобливий стан, який характеризується підвищеною втомлюваністю, виснаженням, нездатністю до тривалого розумового та фізичного напруження, що обумовлене перенесеними захворюваннями, психофізичними перевантаженнями.

Аутизм – стан психіки, який характеризується відсутністю потреби в спілкуванні, переважанням свого внутрішнього світу над контактуванням з навколишнім світом.

Афазія – повна або часткова втрата мовлення, обумовлена локальними ураженнями головного мозку.

Афонія – нездатність до гучності мови при збереженому шепітному мовленні, яка виникає внаслідок уражень артикуляційного апарату, а також психічних травм при істерії та неврозах.

Брадилалія – патологічно сповільнений темп мовлення.

Гіперкінез – надмірні насильницькі мимовільні рухи, що виникають внаслідок органічних та функціональних порушень центральної нервової системи.

Деменція (з лат. *dementia* – безумство) – це стійке порушення інтелектуальної діяльності, яке призводить до послаблення пізнавальної активності, вихолощення почуттів, невміння використовувати життєвий досвід та переносити його в нову ситуацію.

Дефект – фізичний або психічний недолік, який викликає порушення нормального розвитку дитини.

Дизартрія – порушення артикуляції внаслідок різноманітних органічних уражень центральної нервової системи (ЦНС).

Дислалія – порушення вимови звуків та їх поєднань, викликане анатомічними дефектами артикуляційного апарату, несприятливими умовами розвитку мовлення або порушеннями фонематичного сприймання.

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – важке захворювання нервової системи, яке виникає внаслідок недорозвитку чи ушкодження мозку в ранньому онтогенезі, що іноді призводить до інвалідності дитини. Воно виявляється насамперед у порушеннях рухових функцій, які часто поєднуються з розладами мовлення, ускладненнями формування психічних функцій та особистості, іноді й зниженням інтелекту.

Діти із відхиленнями у психофізичному розвитку – це діти, що мають відставання у психофізичному розвитку внаслідок порушень діяльності різних або кількох аналізаторів (зорового, слухового і т.д.), а також органічного ураження центральної нервової системи (ЦНС). До них належать діти із порушеннями інтелекту (розумово відсталі), діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР), діти із порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату, мовлення, емоційними розладами, важкими множинними порушеннями.

Діти з обмеженими можливостями здоров'я – за традиційною термінологією це діти-інваліди. Порушення у їх розвитку надають їм можливість користуватись соціальними пільгами та допомогами.

Діти з особливими освітніми потребами – це діти, які потребують спеціальної корекційної підтримки та специфічних методах навчання, що забезпечуються як в умовах загальноосвітніх дошкільних закладах, так і в дошкільних установах компенсуючого типу.

Діти із порушеннями у розвитку – це діти, що мають відставання у психофізичному розвитку внаслідок порушень діяльності різних або кількох аналізаторів (зорового, слухового і т.д.), а також органічного ураження центральної нервової системи (ЦНС). До них належать діти із порушенням інтелекту (розумово відсталі діти), діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР), діти із порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату, мовлення, емоційними розладами, важкими множинними порушеннями.

Ейфорія – емоційний стан, який характеризується безпричинною веселістю, безпечністю, зниженням критичності, моторним збудженням. Ейфорія виникає у результаті введення в організм незначних наркотичних доз, іноді є одним із симптомів травм мозку, а також деяких психічних захворювань, інколи – при олігофренії.

Емпатія – розуміння емоційного стану іншої людини, співпереживання її почуттям та психологічному стану.

Енцефаліт – інфекційне запальне захворювання, викликане проникненням в головний мозок (через кров) хвороботворних мікроорганізмів (бактерій, вірусів і т.п.).

Етіологія – наука про причини виникнення хвороб чи порушень у розвитку дитини.

Затримка психічного розвитку (ЗПР) – це одна з найбільш поширених форм психічних порушень, яка характеризується незрілістю окремих психічних і психомоторних функцій чи психіки в цілому під впливом спадкових, соціально-середовищних і психологічних факторів.

Інклюзія (від англ. inclusion — включення) — процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед, що мають труднощі у фізичному розвитку. Він припускає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті.

Інтеграція - це спроба залучити дітей із особливими освітніми потребами до навчальних закладів загального типу.

Інфантилізм – збереження в організмі та психіці людини особливостей, притаманних дитячому віку. Він виникає внаслідок інфекційних захворювань, інтоксикацій, неповноцінного харчування тощо та виявляється у затримці росту, особистісного розвитку.

Компенсація (від лат. compensatio –відшкодування, врівноваження) – у загальнобіологічному розумінні означає одну з форм пристосування організму до умов існування при випадінні або порушенні якоїсь його матеріальної структури або функції внаслідок перенесеного захворювання, травми, ушкодження.

Корекція (від лат. correctio – поліпшення, виправлення) – спеціально організований процес, спрямований на виправлення недоліків розвитку дитини, що здійснюється у сфері спеціально організованої освіти. Метою корекції є виправлення вад психічної та фізичної сфер розвитку.

Корекційна педагогіка (з лат. correctio - виправляю) – це наука, яка вивчає особливості психофізичного розвитку, основні закономірності організації та змісту корекційно-педагогічного процесу, розробляє спеціальні засоби виховання, освіти та навчання, а також поступової реабілітації та соціальної адаптації дітей із особливими потребами.

Корекційне середовище – це системне об'єднання медичних, психолого-педагогічних і соціальних служб, які сприяють саморегуляції поведінки, самореабілітації, розвитку і саморозвитку особистості.

Логопедія – наука про виховання, навчання та освіту дітей із порушеннями мовлення.

Менінгіт – (з грецьк. meninx – мозкова оболонка) – запалення оболонок головного та спинного мозку, внаслідок ускладнень після травм, проникнення інфекції з гнійного осередку тощо.

Моторика – сукупність рухових реакцій, умінь, навичок і складних рухових дій, властивих людині.

Олігофренія (з грецьк. *oligos* – малий та *phren* – розум) – це особлива форма психічного недорозвитку, яка виникає внаслідок спадковості, органічного ураження центральної нервової системи тощо. Цей термін вперше був запропонований німецьким психіатром Емілем Крепелінім у XIX ст.

Олігофренопедагогіка – наука про виховання, навчання та освіти розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку.

Парез – послаблення рухових функцій, яке супроводжується зниженням м'язової сили.

Поліомієліт (*дитячий спинно-мозковий параліч*) – гостре інфекційне захворювання, обумовлене вірусним ураженням спинного мозку.

Реабілітація (*реадаптація*) – це система медичних, соціально-економічних, педагогічних та інших заходів, спрямованих на відновлення порушених функцій організму та працездатності.

Розумова відсталість – це стійке порушення пізнавальної діяльності, що виникає внаслідок органічного ураження головного мозку. Ураження може бути результатом запальних процесів (енцефалітів, менінгоенцефалітів), різноманітних інтоксикацій організму тощо.

Спеціальні умови для отримання освіти (спеціальні освітні умови) – це умови навчання та виховання, без яких засвоєння загальноосвітніх та професійно-освітніх програм особами з обмеженими можливостями є неможливим чи ускладненим. До спеціальних умов належать: спеціальні освітні програми, спеціальні методи навчання, спеціальні індивідуальні технічні засоби навчання, спеціальне середовище життєдіяльності, а також, спеціальні педагогічні, медичні, соціальні та психологічні послуги.

Сурдопедагогіка – наука про виховання, навчання та освіти дітей із порушеннями слуху.

Тифлопедагогіка – наука про виховання, навчання та освіти дітей із порушеннями зору.